

Un diner del Comtat de Forcalquer (Provença) trobat a Menorca

BERNAT MOLL

A les Balears, la troballa de monedes encunyades als territoris cristians abans de la conquesta catalana del segle XIII és un fet poc usual; de Menorca hom coneix tan sols els diners de Melgueil i de Sancho Ramírez (en total quatre exemplars) apareguts juntament amb unes mil dues-centes peces islàmiques a Binisaid, conjunt datat cap a l'any 1114. (CAMPANER, 1879).

Pel que fa a Mallorca, hi ha publicada la troballa d'un diner de Ramon Berenguer I juntament amb un òbol i un altre diner del Vescomtat de Béarn (BALAGUER, 1979), mentre que d'Eivissa no conec cap referència.

A tot això afegim ara la peça objecte de la present notícia, de la qual desconec el lloc exacte de la troballa però es indubtable que fou a Menorca, molt probablement a la zona rural del centre de l'illa.

Es tracta d'un diner del Comtat de Forcalquer que respon a la següent descripció:

Anvers: + VILELMUS

En el camp, COME, en creu entorn d'un punt central.

Revers: + PROENCIE

En el camp, creu amb un punt al segon espai.

Metall: billó

Diàmetre: 17 mm

Pes: 0,5590 grs.



La conservació és acceptable, encara que el relleu poc accentuat i la manca d'un petit fragment en dificulten una mica la lectura.

No hi ha dificultats per classificar aquesta moneda com pertanyent a Guillem II d'Urgell (1150-1209), similar al tipus 31 variant d Rolland 4 (CRUSAFONT, 1979) però amb prou diferències com per considerar-la una altra variant:

a) Sembla haver-hi VILELMUS en lloc de VVILELMUS; malauradament la ruptura no permet una lectura segura.

b) La lletra E de Vilelmus i la segona E de Proencie tenen la forma **€** com les que apareixen al diner de Bertran d'Urgell, Comte d'Embrun (1150-1207).

La diferència en el pes (la variant d pesa 0.7 grs) és deguda al desgast i al petit fragment que hi falta.

Queda per explicar la presència d'aquesta moneda a Menorca; no sembla probable la seva arribada arran de la conquesta catalana del 1287, atès el llarg període transcorregut entre aquest any i la seva encunyació. A més, podem assegurar que el numerari cristià del segle XIII, és força rar a l'illa, en contrast amb les encunyacions del Regne de Mallorca que són molt corrents.

Hom ha suggerit (BALAGUER, 1979) que les peces comtals trobades a Mallorca formarien part d'un botí de la pirateria musulmana basada a les Illes, si no és un rastre de l'expedició catalano-pisana de 1114 perquè la circulació de la moneda de cada comtat es restringia a la seva àrea geogràfica, essent precisament una excepció les troballes de les Balears. En el cas del diner de Focalquer creiem poder atribuir-li un origen semblant: els almoràvits de les Balears llençaven incursions periòdiques contra les costes catalanes i del Sud de França i en concret l'any 1178 Abū Ibrāhīm Ishāq b. Muhammad b. Gāniya va saquejar Tolon (CAMPANER, 1888 - ROSSELLO, 1968)¹ captivant entre d'altres Hug Gaudfred, vescomte de Marsella i el seu nét. Tolon es troba a uns 90 km de la capital del comtat, Forcalquer, de manera que no és improbable la circulació de numerari comtal en el seu àmbit.

BIBLIOGRAFIA

- BALAGUER, A.M. 1979. *Primeres conclusions de l'estudi de la moneda catalana comtal*. Symposium Numismático de Barcelona. T. II pp. 297-327.
 CAMPANER, A. 1879. *Numismática Balear*. Palma. pp. 255-258.
 CAMPANER, A. 1888. *La dominación Islámica en las Islas Baleares*. Palma. pp. 144
 CRUSAFONT, M. 1979. *Les monedes catalanes del Llenguadoc i Provença*. Symposium Numismático de Barcelona. T. II pp. 251-277.
 ROSSELLÓ BORDOY, G. 1968. *L'Islam a les Illes Balears*. Palma. pp. 77.

1. Aquesta notícia es troba al Cronicó de Víctor Massiliense, recollit pel P. Flórez a «España Sagrada», Madrid 1759, T. 28. Campaner i Rosselló Bordoy fan una transcripció, gairebé idèntica, però citen pàgines diferents: la 346 segons Campaner i la 338 segons Rosselló. No ha estat possible consultar l'original.